

Verenigingsnieuws

Vrijdag 25 oktober, 19.30uur

Lezing: het bijzondere Romeins villalandschap in Vlengendaal/Lemiers/Orsbach

Spreker: Marc Hermans van Buro Zuid.

Verenigingslokaal Óp Sankt Tolbert, Bloemendalstraat 11A, Vaals

Nummer 140

2024 #6

In gesprek met leerlingen van Basisschool De Kleine Wereld Vaals over de textielindustrie van Clermont in de regio Vaals

Bij het secretariaat van de Heemkunde kwam eind augustus de vraag binnen van mevrouw Rianne Siebenga van Jong043, of wij als vereniging onze medewerking wilden verlenen aan het onderwerp pruiken en revoluties (verlichting). In het kader hiervan waren ze op zoek naar een kenner die iets over de textielindustrie van Clermont in de regio Vaals kon vertellen.

Uiteraard verleenden wij hier graag onze medewerking aan, en de kenner vonden wij natuurlijk in ons bestuurslid Jan Francotte. Op vrijdag 20 september jl. kwam groep 5 van Basisschool De Kleine Wereld in Vaals op bezoek in ons verenigingslokaal. Jan Francotte ging in gesprek met de kinderen over het gevraagde onderwerp en vertelde over wie Clermont was, wat hij deed, wat er nieuw aan was in vergelijking met de periode daarvoor en wat het belang voor Vaals is geweest. Na het gesprek werden een aantal kinderen geïnterviewd door Rianne Siebenga over het betreffende onderwerp. Tijdens het verhaal werden er ook voorwerpen getoond die tijdens de textielindustrie gebruikt werden, zoals de stoffen, het

spinnenwiel en de schapenwol.

Het complete verhaal werd gepubliceerd in Jong043. Dit is dé kinderkrant voor alle kinderen tussen de 7 en 12 jaar in Maastricht en het Heuvelland. De krant wordt 10 keer per jaar bezorgd op alle basis- en speciaal basisscholen in de regio. Jong043 staat vol met nieuwtjes uit de regio, met meningen en met puzzels.

Hieronder het gepubliceerde artikel:
VAALS – Johann Arnold von Clermont bouwde in 1761 een belangrijke textiel fabriek in Vaals. Jan Francotte vertelde over von Clermont aan de leerlingen van groep 5 van De Kleine Wereld.
Tekst: Rianne Siebenga/
Foto's: Jean-Pierre Geusens

Mats (8): 'De stof die von Clermont in de fabriek liet maken heet laken. Het is niet het laken dat je op een bed legt.' 'Dit laken is gemaakt van wol. Er werden ook uniformen voor soldaten van gemaakt', vertelt

Meneer Jan laat de schapenwol aan de leerlingen zien.

Kyano (8). Jan: 'Het laken was zo goed dat koningen en keizers het gebruikten voor de soldaten uit hun leger.'

Wol schoonmaken

Sara (8): 'Het was veel werk om van wol laken te maken. De wol moest eerst goed schoongemaakt worden.' 'Schone wol is een beetje zacht. Het is nog niet zo zacht als wol van een trui', zegt Hanna (8).

Schoonmaken met plas

Mats: 'Er zit vet in schapenwol. Dat vet moet eruit voordat je de wol kunt gebruiken. Vroeger haalden ze dat vet eruit door de wol te wassen met mensenplas. De mannen in de fabriek kregen elke dag bier te drinken. Van bier ga je plassen.' 'De mannen moesten in kruiken plassen. De plas uit de kruiken

In dit nummer:

In gesprek met leerlingen van Basisschool De Kleine Wereld Vaals over de textielindustrie van Clermont in de regio Vaals 1

Een terugblik op de lezing van 27 september 2014: "Natuur rond het Drielandpunt" door Olaf Op den Kamp 2

In Memoriam Jan Thoma 3

80 jaar Bevrijding Vaals - Documentaire 5 Weken Niemandsland 3

Sankt Tolbert op Burendag 2024 4

Sara, Hanna, Kyano en Mats zitten bij het spinnewiel

gebruikten ze dan weer om de wol schoon te maken', legt Hanna uit.

Draad spinnen

Hanna: 'Vrouwen uit Vaals spinnen draden van de wol. Ze gebruikten daarvoor een spinnewiel. Dat is een wiel dat ronddraait. Als je de wol daarop legt en rond laat draaien wordt het een draad.'

Klik-klak geluiden

Sara: 'De vrouwen maakten de stoffen door de draden te weven op een weefgetouw. De weefgetouwen maakten een klik-klak geluid. Ik vind dat een leuk geluid. Je kon dat overal in Vaals horen want de vrouwen werkten thuis.'

Slaan op stof

Kyano: 'Mannen in een volmolen sloegen met hamers op het laken dat de vrouwen geweven hadden. De draden kwamen zo heel dicht op elkaar te zitten. Dat maakte de stof waterdicht.'

Verhaal: Johann Arnold von Clermont

Vaals is een goede plek om laken te maken. Om laken te maken heb je veel schoon water nodig. Er is een bron

in Vaals waar heel veel schoon water uitkomt. Ik heb een grote fabriek gebouwd in Vaals. Er kunnen veel mensen werken. Vroeger werkte iedereen bij zijn eigen huis. In een fabriek kan ik veel meer laken maken dan mensen thuis kunnen maken. De vrouwen in Vaals kunnen heel goed spinnen en weven. Dat betekent dat het laken lang goed blijft. Het laken uit Vaals is daarom het beste van Europa.

Moeilijke woorden

weven: Er is een rij draden van boven naar beneden. Een wever weeft er draden van links naar rechts door heen. Zo wordt het stof kruik: een soort waterkan

Een terugblik op de lezing van 27 september 2014: "Natuur rond het Drielandenpunt" door Olaf Op den Kamp

Onze spreker geboren in Kerkrade en na zijn opleiding aan Rolduc ging hij studeren in Utrecht. Nu woonachtig in Schleiden.

Zijn interesse is de verbinding tussen mens en natuur, om precies te zijn voor de historische geografie. Hierbij merkte hij op dat veel dingen uit de natuur in direct verband staan met zaken die de mens heeft veroorzaakt. Daarom dan ook dat de natuur niet ophoud bij de grens, er mogen dan wel staatkundige grenzen zijn, maar de natuur, lucht en grond kennen deze grenzen niet.

Vreemd is dan ook dat als je nu vanuit Vaals gaat wandelen naar het Drielandenpunt dit kunt doen via de Viergrenzenweg. Enige uitleg was dan ook geboden en werd door hem

aan de hand van prachtige beelden getoond. Ook Neutraal Moresnet kwam dus aan bod, met eigen geld en postzegels en het Esperanto. De geschiedenis van het ontstaan van het gebied van Neutraal Moresnet. Na de nederlagen van Napoleon in 1813 en 1814 besloten de geallieerden tot een herindeling van Europa en werd het noordelijke deel van het Franse rijk onder Nederland en Pruisen verdeeld. Men kon het echter niet eens worden over het gebied rond Kelmis (La Calamine) waar zinkerts werd gewonnen, hetgeen van belang was voor de productie van messing. Er werd een gebied ingesteld dat onder gezamenlijk bestuur van Pruisen en Nederland kwam en een neutrale status kreeg –

vandaar de latere naam Neutraal-Moresnet. Eenmaal in Kelmis aanbeland was de link naar de zinkmijn-industrie de verbinding met de grond en het erts gelegd. Het ontginningsproces en de verwerking van zink volgde dan ook al snel, met ook de afvalstoffen en de invloed op de natuur. Omstreeks 1950 stopten de mijnbouwactiviteiten en de verwerking ter plaatse. De reden was uitputting van de mijn en het feit dat de winning niet meer rendabel was. De restanten werden gesloopt en verwijderd, en een winkelcentrum kwam ervoor in de plaats. Wat bleef was een reinigingsbassin (Casinovijver) en diverse afvalhopen welke nog aanzienlijke hoeveelheden zware metalen bevatten.

Aan de samenstelling van de aarde, waarbij de voorkomende elementen zoals o.a. diverse ertsen ijzer, silicium, magnesium, zwavel, nikkel, calcium, aluminium etc. krijg je ook bepaalde groei van planten, bomen etc.

Als je bijv. het zinkvioletje aantreft, dan weet men dat dit de verbinding is met deze euregio, omdat het daar voorkomt en elders niet. Vele soorten bloemen en planten bijv. de rode kelkzwam, bosgeelster, wilde

judaspenning en nog veel meer kwamen aan bod met prachtige beelden.

Na de pauze kwam het geologische gebied aan de orde, de houten grenspalen, de grensstenen die in het bos nog te zien zijn van het gebied van Neutraal Moresnet, de verhalen van smokkelen, waarbij de hogen varens in dit gebied van nut waren. (Bezoek eens het Smokkelmuseum). De groeves in ons gebied, de cycloopstenen die o.a. nog

in het Vaalserbos te vinden zijn.

Natuurlijk konden de dieren en vogels, vlinders en andere insecten niet ontbreken. Het ree, eekhoorns, d'r miepmop, specht, kuifmees, vlaamse gaai etc.

Al met al werd deze avond met het thema "de natuur rond het Drielandenpunt" niet alleen natuur maar mooi verbonden met een stuk geschiedenis die ook van belang was voor de ontwikkeling van de natuur.

In Memoriam Jan Thoma

Met leedwezen vernamen wij het overlijden van ons lid en oud-bestuurslid de heer Jan Thoma. Hij was sinds 2004 lid van onze

Heemkundekring en heeft van 2009 tot 2020 de functie van penningmeester vervuld. Jan werd 78 jaar oud. Wij wensen zijn familie,

vrienden en bekenden veel sterkte en onze welgemeende deelneming met dit grote verlies.
Bestuur en leden

80 jaar Bevrijding Vaals - Documentaire 5 Weken Niemandland

HKK Sankt Tolbert was natuurlijk ook vertegenwoordigd bij het maken van deze documentaire die Sevagram/Zorgcentrum Langedael ging produceren. Na een lange voorbereiding van locatiekeuzes en inhoud waren er 3 opname dagen gepland.

Jan Francotte zorgde o.a. met zijn inbreng voor de verhalende lijn in de film, alsmede de filmlocatie in het bos, Wino Winkens met het vastleggen van de

opnames op foto's en facilitaire ondersteuning door het mede regelen van rekwisieten en vervoer voor de film. Het inrichten van de schuilkelder in de gewelven van het gemeentehuis had Jo van der Meij voor zijn rekening genomen. Sevagram/Langedael had de verhalen van de bewoners opgenomen en later in een boekwerkje vevat genaamd "Oorlogsangst", hierbij ook mooie bijdrage over de oorlog van Jan Francotte.

Tijdens de week van de herdenking in het Zorgcentrum werd een kleine expositie met beeld en ander materiaal verzorgd door de Heemkunde Sankt Tolbert. Tevens kon in de daarvoor ingerichte ruimte de documentaire bekeken worden. In de vier dagen dat deze gelegenheid zich voordeed zijn er meer dan 200 bezoekers tijdens de openingstijden geweest.
Een kleine impressie van onze inbreng bij Langedael:

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
www.sankttolbert.nl

Sankt Tolbert op Burendag 2024

Dit jaar organiseerde Zorgcentrum samen met d'r Mitter als Buren in de Bloemendalstraat de jaarlijkse Burendag op zondag 29 september. Vanaf 14.00 uur tot 17.00 uur was iedereen welkom bewoners van Lange dael, d'r Mitter en de hele Bloemendalstraat met Kind und Kegel op de Braderie, met verschillende leuke producten en snuisterijen. Er was van alles voor jong en oud, ook met live muziek in

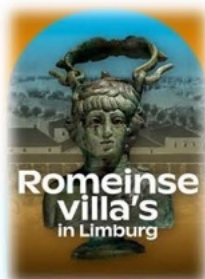
de Gasterie van Gogh genieten van een lekkere kop koffie of thee.

Sankt Tolbert kon er als buur natuurlijk niet ontbreken was er ook om te laten zien wat wij in huis hadden. Naast allerlei kraampjes stonden wij er ook zoals U kunt zien op de foto's. Een gezellige drukte en waar wij ook weer o.a. kennis en verhalen mochten ontvangen.

Lezing: Het bijzondere Romeins villalandschap in Vlengendaal/ Lemiers/Orsbach door Marc Hermans

Vrijdag 25 oktober, 19.30uur Bloemendalstraat 11A Vaals

Het verhaal gaat over het bijzondere Romeins villalandschap in Vlengendaal/Lemiers/Orsbach en de vondsten. De komst van de Romeinen en hun nederzettingen blijft boeien in deze streek.

Er zijn ook Romeinse vondsten in de gemeente Vaals gedaan en het meest in het oog springende is de villa nabij Lemiers in de Lemierserberg. Het is eigenlijk ook aan de tijd om het Romeinse erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken in het landschap in de vorm van een Archeopark.

Om dit te gaan verwezenlijken zul je toch wat vraagstukken gaan beantwoorden.

Waarom vestigden de Romeinen zich

uitgerekend hier, in deze uithoek van de provincie, en bijvoorbeeld niet in Venlo of Roermond? Wat deden ze hier, door wie zijn ze verdreven en hoe is de archeologie in Limburg in de negentiende en twintigste eeuw ontstaan?

Dat waren helemaal geen rare jongens, die Romeinen. Ze hadden het goed gezien, dat je op de vruchtbare lössgrond van wat nu Zuid-Limburg is, prima kon boeren. Dit werd de graanschuur voor de Romeinse overheersers.

Het landschap lag bezaaid met wel zestig of zeventig Romeinse villa's, vertelt Marc Hermans. De concentratie die je hier aantreft in onbebouwd gebied durft hij archeologisch gezien wel de Romeinse hotspot van Zuid-Nederland te noemen. En hier kun je veel meer dan nu.

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.